ELŻBIETA CHMIELNICKA, TOMASZ GAJDA
Instytut Psychologii KUL

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „NARRACJA JAKO SPOSÓB KONSTRUOWANIA RZECZYWISTOŚCI" ŚRÓDBORÓW, 18-20 PAŹDZIERNIKA 2001 R.

W dwa lata po ogólnopolskim seminarium poświęconym metodom jakościowym w psychologii, które miało miejsce w Karpaczu w dniach 18-20 października 2001 r., odbyła się w Śródborowie konferencja naukowa na temat „Narracja jako sposób konstruowania rzeczywistości", zorganizowana przez Annę Cierpkę, Elżbietę Dryll oraz Ewę Michalską z Katedry Psychologii Wychowawczej Uniwersytetu Warszawskiego.

Każdy z trzech dni konferencji rozpoczynał się od wykładu profesorskiego, po czym w dwóch sesjach następowały prezentacje uczestników konferencji. Pierwszego dnia miały miejsce prezentacje głównie pracowników Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego, drugiego dnia – Uniwersytetu Warszawskiego, trzeciego – Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Obrady konferencji zainaugurował wykład prof. dr hab. M. Straś-Romanowskiej pt. „Człowiek jako podmiot narracji". Zarysowaniu teoriopoznawczej perspektywy uprawiania psychologii narracyjnej towarzyszyła refleksja nad konsekwencjami strukturalistycznego i personalistycznego punktu widzenia dla rozumienia istoty przedmiotu jej badań. Odmienność założeń, a w związku z tym i metodologii badań, prowadzi do odrębnych ujęć *homo narrans*. Twórcze współistnienie obu tych podejść daje możliwość pełniejszego rozumienia człowieka.

Cykl sesji, na które złożyły się referaty i raporty z badań uczestników konferencji, rozpoczęła B. Bartosz. Prezentując badania nad doświadczeniem autobiograficznym, wskazała na to, iż porządek wartościujący jest bardziej typowy dla organizacji takich narracji niż przywoływanie chronologicznego układu wydarzeń.

M. Żurko zaproponowała sposób podejścia do interpretacji tekstu skonstruowanego wokół pytania o poczucie tożsamości. Analiza struktury narracji ujawniła różne wzorce przeżywania tożsamości indywidualnej i grupowej.

Swoje wystąpienie U. Tokarska poświęciła terapeutycznym walorom metody narracji autobiograficznej. Wiele propozycji wykorzystania tej formy narracji składa się na program warsztatów, obejmujących m.in. wspomaganie rozwoju i integracji doświadczeń życiowych.

Referat E. Dryll stanowił konfrontację ujęć narracji zarówno z perspektywy jednostki, jak i kultury. Tekst w jej rozumieniu staje się kluczem do indywidualnego

świata osoby, który równocześnie odbija szersze tło znaczeń funkcjonujących w społeczeństwie.

Wystąpienie A. Cierpki, poświęcone narracjom rodzinnym w procesie kształtowania się tożsamości człowieka, oraz referat M. Chądzyńskiej na temat analizy wzorców motywacyjnych w różnych fazach rozwoju rodziny, stanowiły ciekawe ilustracje łączenia podejścia narracyjnego i podejścia systemowego w badaniach nad rodziną.

Profesor dr hab. J. Trzebiński w swoim wykładzie pt. „Narracja jako sposób rozumienia świata" przybliżył i poddał krytycznej ocenie obecne w literaturze z zakresu psychologii sposoby rozumienia narracji i struktury narracyjnej. Począwszy od omówienia narracji jako praktyki semantycznej czy też swoistej relacji międzyludzkiej, poprzez analizę jej formującego wpływu na rozumienie i strukturyzowanie wiedzy o świecie, przedstawił walory narracji w praktyce badawczej. Ten rodzaj zdobywania wiedzy o człowieku miałby się wpisywać w naturalny dla niego sposób funkcjonowania.

Badania M. Frankowskiej poświęcone były zagadnieniu autonarracji osób ze schizofenią. Wiele zjawisk, ujawnionych na podstawie analiz, składa się na specyfikę zarówno formy, jak i treści historii relacjonowanych przez osoby badane.

Kategoria przekraczania siebie w rzeczywistości wtórnej – transrealnej w referacie W. Zagórskiej posłużyła interpretacji współczesnych zachowań o charakterze mitycznym. Jej ślady, odnajdywane w narracjach uczestników imprez techno, pozwalają tę formę aktywności potraktować jako sposób ucieczki od rzeczywistości i dotknięcie „ja-niemożliwego".

O. Żylicz zaproponował narracyjną perspektywę dla rozpatrywania rozwoju moralnego człowieka. Wskazał na możliwości płynące zarówno z jej przyjęcia (badania „moralności codzienności"), jak i zawarte w niej zasadnicze ograniczenia wynikające z konieczności przyjęcia obiektywnego punktu odniesienia dla oceny dojrzałości moralnej człowieka.

Telenowela jako jedna ze współczesnych form narracji była przedmiotem badań J. Klebaniuka. Specyfika jej konstrukcji oraz wyróżniki treściowe znalazły odzwierciedlenie w wynikach badań wśród odbiorców tej formy przekazu medialnego.

E. Zierkiewicz przedstawiła własne analizy narracji zawartych w pismach adresowanych do kobiet. Dokonując refleksji nad rzeczywistością wyłaniającą się z ich treści, zwróciła również uwagę na formujący wpływ tych narracji na kształtowanie się wyobrażeń kobiet o rzeczywistości.

Charakter narracji dziecięcych, będący przedmiotem referatu M. Ligęzy, był punktem wyjścia dla próby stworzenia typologii opowiadań dzieci. W jej interpretacji recepcja rzeczywistości i odbiór świata bajek opiera się na tych samych regułach, angażujących wiedzę, wyobraźnię oraz motywację dziecka.

Pojęcie potencjalnej przestrzeni narracji baśniowej w referacie D. Chmielewskiej-Łuczak posłużyło do przedstawienia wychowawczych funkcji baśni. Taka narracja stanowi wartość dla procesu terapii i wspomagania rozwoju dziecka.

Referat M. Kliś był prezentacją poznawczej perspektywy badań nad strukturą narracji – omówione zostały rodzaje wnioskowania, aktywizowane w procesie recepcji tekstu opowiadania.

Refleksja teoretyczna prof. dr. hab. P. Olesia dotyczyła zarysowania sposobów psychologicznego eksplorowania narracji. Doświadczenia z pracy klinicznej posłużyły jako podstawa zaproponowanej klasyfikacji metafor, które obrazują sposób, w jaki ludzie budują swoje historie osobiste. Odwołania, zarówno do literatury z zakresu psychologii narracyjnej, jak i poznawczej, umożliwiają odnalezienie zasad porządkujących narracje poszczególnych ludzi, jak również wątki w nich obecne.

T. Gajda zaproponował analizę poczucia tożsamości, skoncentrowaną na identyfikacji osobistych znaczeń. Zjawisko wielogłosowego ja, które pojawiało się w autonarracjach badanych osób, pozwoliło na prześledzenie sposobów przeżywania nieciągłości w sferze tożsamości.

Wystąpienie W. Błaszczaka było poświęcone możliwościom zastosowania narracyjnej Metody Konfrontacji z Sobą H. Hermansa w procesie psychoterapii. Zmiany dokonujące się w rezultacie psychoterapii znajdują odzwierciedlenie w motywacyjnym tle autonarracji osoby, dzięki czemu można prześledzić zarówno sukcesy, jak i porażki terapeutyczne.

Zjawisko wytwarzania wyobrażonych postaci w grach fabularnych było przedmiotem studium przypadku zaprezentowanego przez E. Chmielnicką. Narracje opowiedziane we własnym imieniu oraz z perspektywy bohatera gry są nie tylko różne; możliwe jest twórcze wykorzystanie perspektywy wyobrażonej postaci do zmiany własnej autonarracji.

Obok wykładów i referatów ważną częścią konferencji była sesja plakatowa. Prezentacje w tej formie przygotowały: U. Dębska („Narracja jako droga odkrywania prawdy o sobie"), G. Katra („Pamięć autobiograficzna w systemie wiedzy o sobie. Implikacje wynikające z modelu pamięci autobiograficznej M. Konwaya"), M. Puchalska-Wasyl („Wewnętrzny dialog: swoisty typ narracji?"), W. Zagórska, A. Kopeć („Techno jako współczesne zachowanie typu *mythos* w narracjach jego uczestników").

Poza częścią ściśle naukową program i atmosferę konferencji w Śródborowie uświetniła uroczysta kolacja, a drugiego dnia – wspólne ognisko. Były to okazje zarówno do wspólnej zabawy (szczególną popularnością cieszyły się niekonwencjonalne „testy psychologiczne"), jak również wymiany doświadczeń z pracy naukowej. Pojawił się też pomysł kontynuowania wspólnych spotkań pod hasłem „narracji". Stąd, podsumowując niniejsze sprawozdanie, wspomnieć należy o planowanej na rok 2003 III konferencji poświęconej narracyjnemu podejściu w psychologii, której organizacji podejmie się zespół psychologów z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.